

res ad solamen laboris. Cantate vos in hac via; obsecro vos per ipsam viam, cantate in hac via: canticum novum cantate, nemo ibi vetera cantet; cantate amatoria patriæ vestræ, nemo vetera. Via nova, viator novus, canticum novum. Audi Apostolum hortantem te ad canticum novum: « Si qua igitur in Christo nova creatura, vetera » transierunt, ecce facta sunt nova¹. » Canticum novum cantate in via, quam cognovistis in terra. In qua terra? « In omnibus gentibus. » Propterea et canticum novum non pertinet ad partem. Qui in parte cantat, vetus cantat: quodlibet cantet, vetus cantat, vetus homo cantat: divisus est, carnalis est. Certe in quantum carnalis est, in tantum vetus; et in quantum spiritalis, in tantum novus. Vide quid dicat Apostolus: « Non potui vobis loqui quasi » spiritalibus, sed quasi carnalibus. » Unde illos probat carnales? « Cum enim unus dicit: Ego sum Pauli; alter » vero: Ego Apollo: nonne, inquit, carnales estis?² » Ergo in spiritu canticum novum canta in via segura. Sicut viatores cantant, et plerumque nocte cantant. Formidolosa circumstrepunt omnia, vel potius non circumstrepunt, sed circumsilent; et quanto magis silentia, tanto magis formidolosa; cantant tamen et qui latrones timent. Quanto securius cantas in Christo? Non habet via ista latronem, si tu non deserendo viam incidas in latronem. Canta, inquam, securus canticum novum in via quam cognovisti in terra, hoc est, « In omnibus gentibus. » Vide quia ipsum canticum novum non tecum cantat qui in parte esse voluit. « Cantate, inquit, Domino canticum » novum, » et sequitur: « Cantate Domino omnis terra³. » Confiteantur tibi populi, Deus. » Invenerunt viam tuam, confiteantur. Ipsa cantatio confessio est, confessio peccatorum tuorum et virtutis Dei. Tuam iniquitatem

¹ 2 Cor. v, 17. — ² 1 Cor. iii, 1 et 4. — ³ Psal. xcvi, 1.

confitere, gratiam Dei confitere: te accusa, illum glorifica: te reprehende, illum lauda: ut et ipse veniens inveniat te punitorem tuum, et exhibeat se tibi salvatorem tuum. Quid enim timetis confiteri, qui invenistis hanc viam in omnibus gentibus? quid timetis confiteri, et in confessione vestra cantare canticum novum cum omni terra, in omni terra, in pace? Catholica confiteri times Deo, ne confessum damnet? Si non confessus lates, confessus damnaberis. Times confiteri, qui non confitendo esse non potes occultus: damnaberis tacitus, qui posses liberari confessus. « Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur » tibi populi omnes¹. »

VII. Et quia ista confessio non ad supplicium ducit, sequitur, et dicit: « Lætentur et exultent gentes. » Si plangunt ante hominem confessi latrones, lætentur ante Deum confessi fideles. Si homo judicet, exigit a latrone confessionem tortor et timor: imo aliquando confessionem premit timor, exigit dolor: et ille qui plangit in tormentis, timet autem occidi confessus, portat tormenta quantum potest: et si victus dolore fuerit, profert ad mortem vocem suam. Nusquam ergo lätus, nusquam exultans: antequam confiteatur, exarat ungula; cum confessus fuerit, damnatum carnifex ducit: miser ubique. Sed, « Lætentur et exultent gentes. » Unde? Per ipsam confessionem. Quare? Quia bonus est cui confitentur: ad hoc exigit confessionem, ut liberet humilem; ad hoc damnat non confitentem, ut puniat superbum. Ergo tristis esto antequam confitearis; confessus exulta, jam sanaberis. Conscientia tua saniem collegerat, apostema tumuerat, cruciabat te, requiescere non sinebat: adhibet medicus fomenta verborum, et aliquando secat, adhibet medicinale ferrum in correptione tribulationis: tu agnosce

¹ Psal. lxxvi, 5.

medici manum; confitere, exeat in confessione et defluat omnis sanies: jam exulta, jam lætare; quod reliquum est facile sanabitur. « Confiteantur tibi populi Deus, confiteantur tibi populi omnes. » Et quia confitentur, « Lætentur et exultent gentes: quoniam judicas populos » in æquitate. » Nemo te fallit: gaudeat judicandus, qui timuit judicaturum. Prævidit enim, et prævenit faciem ejus in confessione¹: ille autem cum venerit, populos in æquitate judicabit. Quid ibi valebit calliditas accusatoris, ubi est testis conscientia, ubi tu eris et causa tua, ubi judex non quærit testem? Advocatum misit tibi: propter illum, et per illum confitere; age causam tuam, et defensor est poenitentis, et petitor veniæ confitentis, et judex innocentis. Vere timere poteris causam tuam, ubi advocatus tuus erit judex tuus? « Lætentur ergo, et exultent gentes: quoniam judicas populos in æquitate. » Sed timere poterunt ne male judicentur: dent se corrigendos, dent se dirigendos ei qui videt judicandos. Hic corrigantur, et non timeant cum judicabuntur. Vide quid dicat in alio Psalmo: « Deus in nomine tuo salvum me » fac, et in virtute tua judica me². » Quid ait? Si non me prius salvas in nomine tuo, debeo timere cum me judicabis in virtute tua: si autem me prius salvas in nomine tuo, quid timebo judicantem in virtute, cujus salus præcessit in nomine? Sic etiam hoc loco, « Confiteantur tibi » populi omnes. » Et ne putetis aliquid timendum in confessione, « Lætentur, inquit, et exultent gentes. » Quare, « Lætentur et exultent? Quoniam judicas populos » in æquitate. » Nemo contra nos præmium dat, nemo te corrumpit, nemo te fallit. Ergo securus sis. Sed quid de causa tua? Nemo corrumpit Deum; manifestum est: ne forte ideo magis timendus sit, quia corrumpi nullo modo

¹ Psal. xciv, 2. — ² Id. lxxi, 3.

potest. Quomodo ergo securus es? Secundum illud quod jam dictum est: « Deus in nomine tuo salvum me fac, et » in virtute tua judica me. » Sic et hic, « Lætentur et exultent gentes, quoniam judicas populos in æquitate. » Et ne timeant iniqui, subjecit, « Et gentes in terra dirigitis. » Prævæ erant gentes, et tortuosæ erant gentes, perversæ erant gentes; merito pravitatis et distorsionis et perversitatis suæ judicem venientem timebant: venit manus ipsius, extenta est misericorditer in populos, dirigitur ut ambulent rectam viam: quid timeant venturum judicem, qui primo agnoverunt correctorem? Manibus ejus dent se, ipse gentes in terra dirigit. Directæ autem gentes ambulantes in fide, exultantes in illo, facientes opera bonâ; et si qua forte, quoniam per mare navigant, intrat aqua per minutissimas cavernas, per rimulas ad sentinam, exhauriendo eam per opera bona, ne plus intrando cumulum faciat, et navem deprimat, exhauriendo quotidie, jejunando, orando, eleemosynas faciendo, dicendo puro corde: « Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos » dimittimus debitoribus nostris¹: » dicendo ista, ambula securus, et exulta in via, canta in via. Noli timere judicem; antequam esses fidelis, invenisti Salvatorem. Impium te quæsit ut redimeret, redemptum deseret ut perdat? « Et gentes in terra dirigitis. »

VIII. Exultat, gaudet, hortatur, repetit eosdem versus in exhortatione. « Confiteantur tibi populi, Deus, confiteantur tibi populi omnes, terra dedit fructum suum². » Quem fructum? « Confiteantur tibi populi omnes. » Terra erat, spinis plena erat: accessit eradicantis manus, accessit vocatio majestatis ejus et misericordiæ, coepit terra confiteri, jam dat terra fructum suum. Daret fructum suum, nisi ante complueretur? daret terra fructum

¹ Matth. vi, 12. — ² Psal. lxxvi, 6.

suum, nisi ante misericordia Dei veniret desuper? Legant mihi, inquis, quod compluta dederit terra fructum suum. Audi compluentem Dominum: « Agite pœnitentiam, » appropinquavit enim regnum cœlorum¹. » Pluit, et ipsa pluvia tonitrus est, terret: time tonantem, et excipe pluentem. Ecce post illam vocem tonantis et pluentis Dei, post illam vocem aliquid de ipso Evangelio videamus. Ecce illa meretrix malam famam habens in civitate, irruit in alienam domum, quo non erat invitata ab hospite, sed ab invitato vocata; non lingua, sed gratia. Noverat ægra habere ibi se locum, ubi medicum suum discumbere sciebat. Ingressa est quæ erat peccatrix, non audet accedere nisi ad pedes: flet ad pedes, irrigat lacrymis, tergit crinibus, unguat unguento². Quid miraris? « Terra » dedit fructum suum. » Ergo hoc factum est ibi plente Domino per os suum, facta sunt quæ legimus in Evangelio; quo plente per nubes suas, missis Apostolis, et prædicantibus veritatem, « Terra amplius dedit fructum » suum, » et ista seges jam implevit orbem terrarum.

IX. Vide quid deinde dicatur: « Benedicat nos Deus, » Deus noster, benedicat nos Deus³. Benedicat, » sicut jam dixi, etiam atque etiam benedicet, multiplicet benedicendo. Attentat Charitas Vestra, quoniam jam præcessit fructus terræ in Jerusalem. Inde enim cœpit Ecclesia: venit ibi Spiritus sanctus, et implevit sanctos in unum congregatos; facta sunt miracula, linguis omnium locuti sunt⁴. Impleti sunt Spiritu Dei, conversi sunt qui ibi erant, timentes et suscipientes imbrem divinum, dederunt in confessione tantum fructum, ut omnia sua in commune conferrent, distribuentes pauperibus, ut nemo diceret aliquid proprium, sed essent illis omnia communia, et haberent animam unam et cor unum in

¹ Matth. iii, 2. — ² Luc. vii, 37, 38. — ³ Psal. lxxvi, 7. — ⁴ Act. ii, 1.

Deum¹. Donatus enim illis erat sanguis Domini quem fuderant, donatus erat ignoscente Domino, ut jam quod fuderant etiam bibere discerent. Magnus ibi fructus: terra dedit fructum suum, et magnum fructum, et optimum fructum. Numquid terra illa sola debuit dare fructum suum? « Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus. » Adhuc benedicat: benedictio enim in multiplicatione solet maxime et proprie intelligi. Probemus hoc in Genesi, vide opera Dei: Fecit Deus lucem, et divisit Deus inter lucem et tenebras: lucem vocavit diem, et tenebras vocavit noctem. Non dictum est: Benedixit lucem. Etenim eadem lux redit et alternat diebus ac noctibus. Vocavit cœlum firmamentum inter aquas et aquas: non dictum est: Benedixit cœlum. Discrevit mare ab arida, et nominavit utrumque aridam terram, et congregationem aquarum mare: nec hic dictum est: Benedixit Deus. Ventum est ad ea quæ sœcunditatis habitura erant semen, et ex aquis existentia. Ipsa enim maximam multiplicationis ubertatem habent: et benedixit ea Dominus dicens: « Crescite, et multiplicamini, et replete aquas maris, et volatilia multiplicentur super terram. » Sic et cum omnia subjecit homini, quem fecit ad imaginem suam, scriptum est: « Et benedixit eos Deus dicens: Crescite, et multiplicamini, et implete faciem terræ². » Ergo benedictio proprie ad multiplicationem valet, et ad implendam faciem terræ. Audi et in hoc Psalmo: « Benedicat nos » Deus, Deus noster, benedicat nos Deus. » Et quo valet ista benedictio? « Et metuant eum omnes fines terræ. » Ergo, fratres mei, sic abundanter in nomine Christi benedixit nos Deus, ut filiis suis impleat universam faciem terræ, adoptatis in regnum suum, cohæredibus Unigeniti sui. Unicum genuit, et unum esse noluit: unicum ge-

¹ Act. iv, 32. — ² Gen. i, 1-28.

nuit, inquam, et unum eum noluit remanere. Fecit ei fratres; etsi non gignendo, tamen adoptando fecit ei coheredes. Fecit eum participem prius mortalitatis nostræ, ut crederemus nos esse posse participes divinitatis ejus.

X. Attendamus pretium nostrum. Prædicta sunt omnia, exhibentur omnia, it Evangelium per orbem terrarum: omnis labor humani generis in hoc tempore testimonium dicit, implentur omnia quæ in Scripturis prædicta sunt. Sicut usque ad hodiernum diem omnia evenerunt, sic et quæ restant eventura sunt. Timeamus iudicii diem, venturus est Dominus. Qui venit humilis, veniet excelsus: qui venit iudicandus, veniet iudicaturus. Agnoscamus humilem, ut non expavescamus excelsum: amplectamur humilem, ut desideremus excelsum. Desiderantibus enim se, propitius veniet. Illi eum desiderant qui tenuerint fidem ejus, et fecerint mandata ejus. Nam etsi nolumus, veniet. Velimus ergo veniat, qui veniet etsi nolumus. Quomodo velimus ut veniat? Bene vivendo, bene agendo. Præterita non nos delectent, præsentia non nos teneant; ne claudamus aurem tanquam de cauda, ne premamus aurem in terra¹; ne præteritis retardemur ab audiendo, ne præsentibus implicemur a futura meditando; extendamus nos in ea quæ ante sunt, obliviscamur præterita². Et quod modo laboramus, quod modo gemimus, quod modo suspiramus, quod modo loquimur, quod ex quantumque parte sentimus, et capere non possumus, capiemus, perfruemur in resurrectione justorum. Renovabitur juvenus nostra sicut aquilæ³, tantummodo nos vetustatem nostram ad petram Christum conteramus⁴. Sive illa vera sint, fratres, quæ dicuntur de serpente, vel quæ dicuntur de aquila, sive sit fama potius hominum quam veritas: ve-

¹ Psal. LVII, 5. — ² Philip. III, 13. — ³ Psal. CII, 5. — ⁴ Id. CXXXVI, 9, et I Cor. XIX, 4.

ritas est tamen in Scripturis, et non sine causa hoc dixerunt Scripturæ: nos quidquid illud significat faciamus, et quam sit illud verum non laboremus. Tu esto talis, ut juvenus tua renovari possit sicut aquilæ. Et scias eam non posse renovari, nisi vetustas tua in petra contrita fuerit: id est, nisi auxilio petræ, nisi auxilio Christi, non poteris renovari. Tu noli dulcedine præteritæ vitæ obsurgere adversus verbum Dei: noli præsentibus rebus sic teneri et impediri, ut dicas: Non mihi vacat legere, non mihi vacat audire. Hoc aurem premere in terra est. Tu ergo talis noli esse: sed esto talis quod contra invenis, id est, ut præterita obliviscaris, in anteriora te extendas, ut vetustatem tuam in petra conteras. Et si quæ tibi similitudines datæ fuerint, si inveneris in Scripturis, crede: si non inveneris dici nisi fama, nec valde credas. Res ipsa forte ita est, forte non est ita. Tu profice, tibi valeat ad salutem ista similitudo. Non vis per istam similitudinem, per aliam fac, dum tamen facias: et securus expecta regnum Dei, ne rixetur tecum oratio tua. Tu enim, Christiane, quando dicis: « Veniat regnum tuum, » quomodo dicis: « Veniat regnum tuum? » Excute cor tuum: vide, ecce, « Veniat regnum tuum: » clamat tibi, Venio: non times? Sæpe diximus Charitati Vestræ: et prædicare veritatem nihil est, si cor a lingua dissentiat; et audire veritatem nihil est, si non auditionem fructus sequatur. De isto loco quasi sublimiore loquimur ad vos: quam simus autem timore sub pedibus vestris, Deus noverit, qui propitius fit humilibus; quia non nos tam delectant voces laudantium, quam devotio confitentium et facta rectorum. Et quam non delectemur nisi profectibus vestris; in istis autem laudibus quam periclitemur, ille noverit qui nos

¹ Matth. VI, 10.

ab omnibus periculis liberet, et nos vobiscum ab omni tentatione salvatos in regno suo cognoscere et coronare dignetur.

ENARRATIO¹

IN PSALMUM LXVII.

I. PSALMI hujus titulus non videtur esse operosæ disputationis: simplex enim apparet et facilis. Nam ita se habet: « In finem, ipsi David Psalmus cantici². » In multis autem jam Psalmis admonuimus quid sit, « In finem: » quoniam « Finis Legis Christus ad justitiam omni credenti³: » finis qui perficiat, non qui consumat aut perdat. Verumtamen si quisquam conetur inquirere, quid sibi velit, « Psalmus cantici: » cur non aut « Psalmus, » aut « Canticum, » sed utrumque; vel quid intersit inter Psalmum Cantici, et Canticum Psalmi, quia et sic quorundam Psalmorum tituli inscribuntur: inveniet fortasse aliquid, quod acutioribus et otiosioribus nos relinquimus. Discreverunt⁴ quidam ante nos inter Canticum et Psalmum; ut quoniam Canticum ore profertur, Psalmus autem visibili organo adhibito, id est, psalterio canitur, videatur Cantico significari intelligentia mentis, Psalmo vero opera corporis. Sicut in hoc ipso sexagesimo-septimo, quem nunc tractandum suscepimus, illud quod dictum est: « Cantate Deo, » psallite nomini ejus⁵: » ita quidam discreverunt, ut,

¹ Dictata anno Chr. 415, ex Epistola clxix ad Evodium n. 1. — ² Psal. LXVII, 1. — ³ Rom. x, 4. — ⁴ Hilarius in prologo super Psalmos. — ⁵ Psal. LXVII, 5.

« Cantate Deo, » dictum videatur, quia ea quæ in se ipsa mens agit, Deo nota sunt, ab hominibus non videntur: opera vero bona quoniam ideo videnda sunt ab hominibus, ut glorificent Patrem nostrum qui in cœlis est¹, merito dictum sit: « Psallite nomini ejus, id est, diffamationi ejus, ut laudabiliter nominetur. Hanc differentiam alicubi, quantum recolo, etiam ipse secutus sum. Memini autem legisse nos etiam, « Psallite Deo²: » quia talia quæ visibiliter bene operamur, non tantum hominibus, sed etiam Deo placent. Non autem omnia quæ Deo placent, etiam hominibus possunt, quia videre non possunt. Unde mirum est, si quemadmodum utrumque legitur, et, « Cantate Deo, » et, « Psallite Deo; » ita alicubi legi potest, « Cantate nomini ejus. » Quod si et hoc in Scripturis sanctis dictum invenitur, hæc differentia frustra elaborata est. Movet etiam me quod generali nomine magis Psalmi quam Cantica vocantur, ita ut Dominus diceret: « Quæ scripta » sunt in Lege et Prophetis et Psalmis de me³. » Et liber ipse Psalmorum dicitur, non Canticorum: « Sicut scriptum est, inquit, in libro Psalmorum⁴. » Cum potius secundum istam differentiam, Cantica dici debuisse videantur; quoniam Canticum etiam sine Psalmo esse potest, Psalmus vero sine Cantico esse non potest. Possunt etenim esse cogitationes mentis, quarum non sint opera corporalia: nullum est autem opus bonum, cujus non sit in mente cogitatio. Ac per hoc utrobique Cantica, non utrobique Psalmi: et tamen, sicut dixi, generaliter Psalmi appellantur, non Cantica; liberque Psalmorum, non Canticorum. Et si intelligantur atque discutiantur sensus dictorum, ubi titulus est tantummodo « Psalmi, » et ubi tantummodo « Cantici, » et ubi non « Psalmus Cantici, » sicut in isto, sed, « Canticum Psalmi » inscriptum est;

¹ Matth. v, 16. — ² Psal. xlvi, 7, 8. — ³ Luc. xxiv, 44. — ⁴ Act. 1, 20.